

FJALA E DEPUTETES BLERINA GJYLAMETI

E PREMTE 28 TETOR 2022

Faleminderit ministres për prezantimin!

Faleminderit kryetarit të KLSH-së!

Në lidhje me përmbajtjen e projektligjit, që ka të bëjë me miratimin e raportit vjetor të konsoliduar në zbatim të buxhetit për vitin 2021, ky raport përmban informacione, statistika dhe analiza të detajuara për pasqyrat e konsoliduara vjetore, për transaksionet financiare të shtetit, zbatimin e buxhetit vjetor, borxhin publik dhe përbërjen e tij, përdorimin e fondit rezervë dhe të kontigjencës, si dhe situatën e kontrollit të brendshëm publik në njësitë e qeverisjes së përgjithshme. Projektligji dhe raporti i Këshillit të Ministrave shoqërohen me raportin e Kontrollit të Lartë të Shtetit për zbatimin e buxhetit të shtetit për vitin 2021, i cili pasqyron opinionin e këtij institucioni për përputhshmërinë e hartimit, zbatimit dhe raportimit të buxhetit të shtetit, si dhe funksionimin e sistemeve të menaxhimit financiar e kontrollit dhe të auditimit të brendshëm në sektorin publik.

Raporti i KLSH-së përmban një analizë të hollësishme të situatës makroekonomike e fiskale të vitit të mëparshëm, buxhetit vjetor, borxhit publik, si dhe përdorimit të fondit rezervë dhe të kontigjencës. Opinioni i KLSH-së bazohet në gjetjet dhe rekomandimet e auditimeve të kryera nga KLSH-ja në institucionet e qeverisjes qendrore, njësitë e vetëqeverisjes vendore dhe njësitë e tjera publike. Në këtë raport KLSH-ja pasqyron edhe masat dhe rekomandimet për përmirësimin e gjendjes. Sa u përket ndryshimeve të buxhetit të vitit 2021, ky buxhet u ndryshua me 6 akte normative të Këshillit të Ministrave, të cilat kishin qëllim zbutjen e efekteve ekonomike e sociale të tërmetit dhe të pandemisë shëndetësore Covid-19, mbështetjen e sektorit të energjisë elektrike, mbështetjen e shtresave në nevojë, si dhe kryerjen e investimeve në disa sektorë prioritarë të ekonomisë.

Sa u përket ndryshimeve që kemi pasur në pjesën e akteve normative, vlen të përmendet që akti i parë normativ nr. 4, i ndryshuar, datë 5.2.2021, ka ruajtur të pandryshuar deficitin buxhetor dhe borxhin publik, duke rritur përkatësisht në të njëjtën vlerë, 3,42 miliardë lekë, të ardhurat dhe shpenzimet e përgjithshme të buxhetit. Qëllimi i këtij akti normativ ishte financimi i nevojave shtesë të procesit zgjedhor. Akti i dytë normativ nr. 8, datë 22.3.2021, mundësoi një rialokim prej 1 miliard lekësh brenda zërave të fondit rezervë të Këshillit të Ministrave. Qëllimi i këtij akti normativ ishte sigurimi i fondit të

nevojshëm për blerjen e vaksinës kundër Covid-19. Përsëri vlen të theksohet se ky akt normativ nuk ndryshoi treguesit makroekonomikë e fiskalë të parashikuar në ligjin për buxhetin e vitit 2021. Akti normativ i tretë nr.18, datë 14.4.2021 mbështeti procesin e vaksinimit duke rritur shpenzimet në fondin rezervë të Këshillit të Ministrave, përmes rritjes me të njëjtën vlerë të të ardhurave tatimore.

Përsëri ky akt normativ nuk ndryshoi nivelin e deficitit buxhetor dhe borxhit publik të parashikuar në fillim të vitit. Akti i katërt normativ nr. 26, datë 22.6.2021, rriti shpenzimet e përgjithshme të buxhetit dhe deficitin buxhetor me 11,8 miliardë, duke mos rritur nivelin e të ardhurave të përgjithshme. Rritja e shpenzimeve dhe disa rialokime në shpenzimet korrente kapitale mundësuan financimin e procesit të vaksinimit të popullsisë kundër pandemisë Covid-19, si dhe zbatimin e disa projekteve prioritare në fushën e teknologjisë së informacionit, strehimit social, transportit rrugor, ujësjellës-kanalizime, zhvillimit ekonomik dhe sistemit të drejtësisë. Akti i pestë normativ nr. 31, datë 27.10.2021, së pari, mundësoi mbështetjen financiare të shoqërisë OSHEE për të përballur rritjen e menjëhershme të çmimit të energjisë elektrike dhe për të furnizuar në mënyrë të pandërprerë konsumatorët.

Kjo mbështetje u sigurua përmes miratimit të garancisë sovrane prej 10 miliardë lekësh për vitin 2021. Së dyti, financimin e nevojave buxhetore nëpërmjet rritjes së kufirit të huamarrjes neto vjetore të vitit 2021 për të akomoduar daljen në Eurobond në tregjet ndërkombëtare me një vlerë më të lartë se ajo e parashikuar fillimisht, nga 500 në 700. Akti normativ i gjashtë, nr. 34, datë 3.12.2021, rriti respektivisht me 18,2 miliardë lekë të ardhurat dhe shpenzimet e përgjithshme të buxhetit për të mundësuar dhënie të shpërblyerjes të pensionistëve në fund të vitit, financimin shtesë për fondin e rindërtimit, mirëmbajtjen e rrugëve, shtresat në nevojë, fermerët, qiratë e strehimit social; investimet në sektorin e ujësjellëskanalizimeve, transportit rrugor; godinën e polit të drejtësisë për projektet e zhvillimit, dixhitalizimit dhe qeverisjes elektronike; projektet kundër pandemisë Covid-19, si edhe ndërtimin e disa segmenteve të rëndësishme të infrastrukturës ndërkombëtare, gjithashtu, financimin shtesë për njësitë e qeverisjes vendore, për të mundësuar rritjen e investimeve për rrugët rurale, përmirësimin e shërbimeve ndaj qytetarëve.

Financimet shtesë u parashikuan të realizohen përmes rritjes së të ardhurave të qeverisjes qendrore e vendore, si dhe rialokimet buxhetore pa rritur treguesit e deficitit buxhetor dhe të borxhit publik. Për sa u përket disa prej elementeve kryesore që kanë karakterizuar situatën makroekonomike buxhetore gjatë vitit 2021, së pari, ka pasur një rikuperim të shpejtë të ekonomisë dhe rritje ekonomike mbi parashikimet. Viti 2021 ishte viti i rikthimit në rritje të ekonomisë së vendit pas recensionit të një viti më parë. Si pasojë e goditjeve të tërmetit në vitin 2019 dhe pandemisë botërore Covid-19, rritja ekonomike

ishite 8,5%, duke qenë ndjeshëm mbi parashikimin në fillim të vitit prej 5,5%. Ky ritëm i rritjes vjen pas një rënieje ekonomike me minus 3,5% në vitin 2020. Rritja ekonomike e tejkaloi nivelin e vitit 2019, i cili ishte një vit me ecuri normale të ekonomisë. Ritmi i rritjes së ekonomike ishte i lartë, si rezultat i politikave fiskale lehtësuese dhe stimuluese për të mbështetur shtresat e popullsisë më të goditura dhe sektorët prioritarë të ekonomisë. Ky ritëm i lartë i rritjes ekonomike është ndikuar nga rritja e konsumit privat dhe investimeve.

Sipas sektorëve të ekonomisë kontributin më të madh në rritjen ekonomike e dhanë sektorët e ndërtimit, të tregtisë, industrisë, ndërkohë edhe sektorët e tjerë, që ndikuan pozitivisht. Edhe Ballkani Perëndimor i përshpejtoi ritmet e rritjes ekonomike gjatë vitit 2021, me një ritëm mesatar të rritjes prej 7,6% pas tkurrjes me minus 3,3% në vitin 2020. Rritja ekonomike në vendin tonë ishte më e lartë se rritja mesatare ekonomike në Ballkanin Perëndimor. Vendi ynë rezultoi i treti për nga niveli i rritjes ekonomike. Ndërkohë, sa i përket rikthimit në konsolidimin fiskal në vitin 2020, nevojat për hua kanë qenë të larta për përballimin e vështirësive që sollën dy fatkeqësi natyrore, tërmeti i vitit 2019 dhe pandemia shëndetësore Covid-19. Kjo bëri që vendi të shmangej përkohësisht nga politika e konsolidimit fiskal dhe si rrjedhojë deficioni buxhetor dhe borxhi publik u rritën ndjeshëm.

Edhe në vitin 2021 nevojat për hua ishin të mëdha, për të vijuar përballimin e efekteve të goditjeve të mëparshme, si edhe për të stimuluar rimëkëmbjen e ekonomisë pas recensionit të vitit të mëparshëm. Me rritjen e ndjeshme të ekonomisë gjatë vitit 2021, vendi u rikthye drejt konsolidimit fiskal, gjë që pasqyrohet nëpërmjet treguesve të deficionit buxhetor dhe borxhit publik si më poshtë: deficioni buxhetor u reduktua nga 6,7 % e PBB-së në vitin 2020, në 4,5 % të PBB-së në vitin 2021; borxhi publik u reduktua nga 74,5 % e PBB-së në vitin 2020, në 73,2 % të PBB-së në vitin 2021. Borxhi publik u realizua në përputhje me objektivat e parashikuara në projektbuxhetin vjetor dhe afatmesëm dhe në strategjinë afatmesme të menaxhimit të borxhit.

Në fund të vitit 2021 stoku i borxhit publik arriti nivelin 73,2 % të PBB-së, nga 78,1 % e PBB-së parashikuar në projektbuxhetin vjetor dhe afatmesëm. Me gjithë nevojat e mëdha për financim, huamarrja arriti të plotësojë nevojat buxhetore për vitin 2021, si dhe të gjitha nevojat që burojnë nga detyrimet e borxhit ekzistues. Huamarrja u favorizua nga: kushtet e favorshme në tregjet e brendshme dhe ndërkombëtare; mjedisi i favorshëm i normave të interesit; strategjia e huamarrjes, e mbështetur kryesisht në titujt afatgjatë dhe me norma interesi fikse. Këta faktorë ndikuan në reduktimin e ekspozimit të borxhit ndaj risqeve dhe mbajtjen nën kontroll të kostos së borxhit. Kostoja mesatare e borxhit të brendshëm u reduktua me 0,1 % dhe u ndikua nga: normat e ulëta të interesit në tregun e

brendshëm gjatë vitit 2021; refinancimi i borxhit që maturohej me borxh më pak të kushtueshëm. Kostoja mesatare e borxhit të jashtëm u reduktua me 0,3 %.

Për sa i përket tregut të punës, ecuria e mirë e aktivitetit ekonomik u shoqërua me përmirësime në tregun e punës. Norma e papunësisë arriti nivelin mesatar vjetor prej 12 %, ndërsa në tremujorin e fundit arriti 11,4 %, nga 12,2 % që ishte një vit më parë. Për sa i përket vazhdimit të politikës monetare stimuluese, të harmonizuar me politikën fiskale, politika monetare vijoi të mbetet në kahun stimulues, në harmoni me politikën fiskale, duke kontribuar në ruajtjen e stabilitetit të çmimeve dhe nxitjen e rimëkëmbjes ekonomike të vendit. Stimuli monetar kontribuoi me rreth 1,3 % në rritjen ekonomike të vitit 2021. Banka e Shqipërisë mbajti normën bazë të interesit në nivelet minimale, duke ndikuar në reduktimin e kostove për financimin e sektorit privat, rritjen e shpejtë dhe të qëndrueshme të kreditimit dhe ruajtjen e një kursi të qëndrueshëm të këmbimit valutor. Norma mesatare e inflacionit ishte 2 %, ndërsa inflacioni në fund të vitit ishte 3,7 %.

Ndikimin kryesor në rritjen e inflacionit e dhanë rritja e çmimit të ushqimeve dhe transportit. Për sa u përket parashikimeve të të ardhurave të përgjithshme të buxhetit për vitin 2021, ishin 510,6 miliardë lekë. Këto të ardhura në krahasim me planin, u rritën me 2,8 miliardë lekë duke u realizuar në masën 101% dhe, në krahasim me një vit më parë, u rritën me 85 miliardë lekë ose 19,9 pikë përqindjeje. Rritja e të ardhurave ishte rezultat i ecurisë pozitive të ekonomisë dhe miradministrimit fiskal. Rigjallërimi i ekonomisë; zhvillimet në sektorin e turizmit, ndërtimit, rindërtimit të pasojave të tërmetit ndikuan në rritjen e qarkullimit, të importeve, prodhimit të brendshëm dhe të ardhurave të buxhetit. Gjatë vitit 2021 u miratuan një sërë politikash lehtësuese ndaj biznesit dhe sektorëve të ndryshëm të ekonomisë për të zbutur pasojat e tërmetit dhe të pandemisë Covid-19, si edhe për të rritur konkurrueshmërinë e ekonomisë.

Shpenzimet e përgjithshme të buxhetit, për vitin 2021, arritën nivelin 596 miliardë lekë, duke u realizuar në masën 100,5 për qind të planit sipas buxhetit fillestar dhe 95 për qind të planit të rishikuar. Në krahasim me një vit më parë, këto shpenzime u rritën me 59.5 miliardë lekë ose 11.1 pikë përqindjeje. Struktura e shpenzimeve të përgjithshme pësoi ndryshime gjatë vitit, në krahasim me planin fillestar, për të përballuar efektet e pandemisë, procesin e rindërtimit dhe krizën e sektorit energjetik. Në krahasim me një vit më parë, shpenzimet kapitale u rritën me 13 miliardë lekë ose 15.1 pikë përqindjeje. Rritja e shpenzimeve kapitale ishte rrjedhojë e ecurisë pozitive të projekteve të investimeve me financim të brendshëm, të cilat u realizuan në masën 90 për qind të planit të rishikuar. Nëse analizojmë shpenzimet sipas natyrës funksionale, vërejmë se sektori me peshën më të lartë të shpenzimeve është

mbrojtja sociale, pastaj vjen shëndetësia, çështjet ekonomike, arsimi, strehimi i komunitetit, rendi dhe siguria publike dhe mbrojtja.

Shpenzimet kapitale të vitit 2021 kishin prioritet rindërtimin e infrastrukturës së dëmtuar nga tërmeti, kryesisht në fushat e arsimit, infrastrukturës publike dhe strehimit. Gjithashtu, u mbështetën me prioritet sektorët e infrastrukturës së ujësjellës kanalizimeve, transportit rrugor, shëndetësisë, mbrojtjes. Gjatë vitit 2021 u financuan dhe u mbyllën rreth 138 kontrata investimesh me financim të brendshëm, me vlerë të plotë të projekteve prej rreth 31 miliardë lekësh. Sa i përket decentralizimit fiskal, fokusi kryesor i pushtetit vendor, gjatë vitit 2021, ishte vazhdimi i konsolidimit të menaxhimit financiar në nivel vendor, duke synuar thellimin e reformës administrativo-territoriale dhe decentralizimin fiskal. Disa nga arritjet më të rëndësishme në menaxhimin financiar vendor, gjatë vitit 2021, ishin: rritja e ndjeshme e të ardhurave tatimore të pushtetit vendor; rritja e mbështetjes nga buxheti qendror për pushtetin vendor në formën e transfertës së pakushtëzuar dhe sektoriale; rritja e shpenzimeve të pushtetit vendor, të cilat në vitin 2021 u rritën me 1 miliard lekë ose 2 pikë përqindjeje në krahasim me një vit më parë.

Sa i përket gjetjeve dhe rekomandimeve kryesore nga raporti i KLSH-së, KLSH ka audituar përputhshmërinë e hartimit, miratimit, zbatimit dhe raportimit të buxhetit të shtetit për vitin 2021. Opinioni i përgjithshëm i auditimit shkruan: “Me përjashtim të disa situatave të theksuara në raportet përfundimtare të auditimit, procedurat e përgatitjes, miratimit dhe ekzekutimit të buxhetit të shtetit zbatohen në përputhje me kuadrin ligjor dhe dispozitat rregulluese në fuqi. Respektivisht, planifikimi dhe realizimi i shpenzimeve dhe transfertave, si edhe planifikimi dhe realizimi i të ardhurave dhe të hyrave të tjera, janë në përputhje me shumat dhe dedikimet e përcaktuara në buxhetet e miratuara të njëjësive shpenzuese buxhetore. Raporti i zbatimit të buxhetit të shtetit për vitin 2021 jep informacion të besueshëm për të ardhurat e shtetit, shpenzimet, investimet dhe operacionet financiare.

Gjatë auditimit të ushtruar në disa prej zërave buxhetorë si të ardhurat, shpenzimet, deficitit dhe financimi i tij, si dhe detyrimet kontigjente, kanë devijime materiale sasiore dhe cilësore, në drejtim të hartimit, zbatimit dhe raportimit të tij, jo në përputhje me kuadrin ligjor e nënligjor. Në raportin e KLSH, siç u theksua edhe në fjalën e kryetarit të KLSH, evidentohen disa problematika lidhur me zbatimin e buxhetit të vitit 2021 nga njësitë përdoruese të fondeve publike, paraqiten analiza të hollësishme dhe jepen rekomandimet përkatëse.

Disa rekomandime në cilësinë e relatores që duhen mbajtur parasysh në vijim janë:

Së pari, është i nevojshëm përmirësimi i vazhdueshëm i procesit të planifikimit buxhetor afatmesëm dhe atij vjetor, për t'i harmonizuar midis tyre, si dhe për të siguruar saktësi dhe cilësi në zbatimin e prioriteve strategjike të vendit.

Së dyti, prioritet mbetet rritja e të ardhurave buxhetore, nëpërmjet uljes së informalitetit dhe zgjerimit të bazës së tatimpaguesve, si dhe arkëtimit të detyrimeve të prapambetura tatimore e doganore.

Së treti, duhet të forcohet puna për mirëmenaxhimin e vazhdueshëm të projekteve të investimeve publike, me qëllim rritjen e efektivitetit, eficiencës dhe ekonomikitetit në përdorimin e fondeve publike, në funksion të uljes së kostos dhe rritjes së cilësisë së shërbimit ndaj taksapaguesve dhe qytetarëve.

Së katërti, rëndësi të veçantë ka zbatimi i një sistemi efektiv të menaxhimit financiar dhe kontrollit të brendshëm, nga ana e njësive të qeverisjes së përgjithshme, shoqërive tregtare si dhe e çdo njësie që shpenzon fonde publike.

Së pesti, duhet të forcohet më tej puna e ministrive, institucioneve, njësive të vetqeverisjes vendore dhe enteve publike për zbatimin e rekomandimeve të KLSH, me qëllim përmirësimin e procesit të hartimit, zbatimit dhe monitorimit të buxhetit, si dhe rritjen e efektivitetit në menaxhimin e fondeve publike.

Së gjashti, të gjitha institucionet buxhetore duhet të forcojnë punën për zbatimin korrekt të detyrimeve të përcaktuara në aktet ligjore e nënligjore. Kjo kërkesë bëhet më e mprehtë në drejtim të zbatimit të legjislacionit fiskal dhe të prokurimit publik, si fusha me risk më të lartë.

Së shtati, duhet të rritet më tej bashkëpunimi midis Ministrisë së Financave, KLSH-së dhe Kuvendit për të bërë përmirësimet e nevojshme ligjore në fushën e buxhetit dhe të menaxhimit të financave publike.

Si përfundim, mbështetur në argumentet e mësipërme, i propozoj komisionit miratimin e projektligjit “Për miratimin e buxhetit faktik të vitit 2021” dhe raportit vjetor të konsoliduar të buxhetit, bashkëlidhur tij. Faleminderit!